והלכתא כנחמני: **מתני'** בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה [א]התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר"ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי [ב]והוא דאתחזק בתרי שמי אמר ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי [ג]היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה הא דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה [ד]ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני'** [ה]אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה [ו]התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה [ז]העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם [ח]הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ'** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא [ט]קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין [י]לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד"א

משום

והלכתא כנחמני. אביי דאמר גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא אחת מהלכות של סימן יע"ל קג"ם דהלכתא כאביי. ונראה בעיני דעל שם שרבה בר נחמני גידל אביי בביתו ולמדו תורה שהיה יתום הסיבו את שם אביו נחמני. רבה סתם הוא רבה בר נחמני: **מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה.** כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב שניהם: **מפני תיקון העולם.** שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לאמר לא גירשה בעלה שאין זה שמו: **גמ' והוא דאתחזק.** אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי הגט כשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו: **יצא למקום אחר.** שאינו ביהודה וגליל: **מגורשת.** משום דבאותו מקום לא היו מוחזקין שיהיו לו שני שמות אבל ביהודה היו יודעים שיש לו שם אחר לפיכך הוצרכו כל שמותיו שהחזיק עצמו בהם לפניהם דבתר חזקה אזלינן: **ופורתא שרה.** מיעוט בני עירה היו קוראין את שמה שרה: **מרים.** צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה: **מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים.** את כתובתה: **אלא בשבועה.** שלא נתקבלה כלום: **נמנעו מלהשביעה.** והיתה מפסדת כתובתה ובגמרא מפרש מאי טעמא: **שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו.** יגמרו להם דבר קשה להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי: **וגובה כתובתה.** ואם נתקבלה תחילה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הות הדרה ושקלה דלא חשידא לעבור על נדרה: **העדים חותמין על הגט.** כל אלו מתקנות רבן גמליאל הזקן: **מפני תיקון העולם.** אכולהו קאי גבי אלמנה שיהו נשים נשאות לבעלים ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא מאי תיקון איכא:

גמ'

וכל שום שיש לו. בתוספתא גיטין של ה"ג כתוב שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאתרואי משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נראה לר"ת דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה לכך נראה לר"ת וכל שום שיש לו דקתני במתני' היינו כל שמותיו בפירוש א] ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרי' בגמרא שרה דמיתקריא מרים אלא בר הדיא דמיתקרי איה מרים) והא דקתני בגמ' בשמו שביהודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפי' ר"ת: **והוא** דאתחזק בתרי שמי. שאלו לר"ת על מומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהדות ולא שם של עובד כוכבים והשיב ר"ת חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פ"ו) גר ששינה שמו לשם עובדי כוכבים וגרש בו כשר וה"ה במומר דשם יהדות כשר אף לכתחלה וכתב חניכתו וחניכתה אמרי' לקמן) דכשר ופי' בערוך) אע"פ שלא נכתב שם מובהק ל)וכה"ג מפרש מתני' דבפרק בתרא (לקמן דף פז:) וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה והא דקתני בברייתא דבסמוך דאינה מגורשת עד שיכתוב שם דיהודה ושם דגליל עמו היינו דוקא דאיתחזק בשני שמות בב' המקומות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה דהא לא קתני היו לו שני שמות ביהודה או שני שמות סתם שיגרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל דאז צריך לכתוב שניהם מקום הכתיבה ומקום הנתינה דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה ויאמרו שלא גירש ויוציאו לעז על בניה מן השני אבל כהוחזק בשני שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפי' באחד מהן ואפי' בחניכה ומיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם אפילו כתיבה ונתינה במקום אחד כדאמר בסמוך רובא מרים ומיעוט שרה מרים וכל שום שיש לה משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי על הך ברייתא דהכא מתני' כשהיה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה כו' הרי זו מגורשת אמר רבי יוסי הדא דתימא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שניהם והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל כדקתני עד שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו כו' אבל בתוספתא) עושה מקום כתיבת הגט עיקר וכן איתא התם יש לו ב' נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל ואשתו שבגליל בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן כשר רשב"ג אומר אפי' כתב שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה כשר ומהתם נמי משמע דמגרש בגליל אותה שביהודה איירי והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה והא דקאמר בהמגרש (לקמן דף פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן משמע אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם אע"ג דגבי מרים שבסמוך ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר נ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים וליכא לעז אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי: **אין** אלמנה נפרעת מנכסי יתומין אלא בשבועה. וא"ת והא לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ל)ואמר ריש לקיש בפ"ק דבבא בתרא (דף ה.) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואמרינן התם הלכתא כוותיה ואפילו מיתמי ליפרע בלא שבועה וי"ל דהני מילי ב"ח אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין מתפיס לה לגרי אפי' בתוך זמנה כדאשכחן בפרק הנושא (כתובות דף קב:) דחיישינן בבנותיו טפי לגרי מבנות אשתו משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אתפסינהו לגרי וא"ת הא דפריך בגמרא מאי איריא אלמנה כו' לימא דנקט אלמנה אע"פ שהוא תוך זמנה וי"ל דטפי ה"ל לאשמועינן בדבר שאינו תנאי ב"ד כגון בבעל חוב לאחר זמנו מבאלמנה אע"ג שהיא תוך זמנה כיון דאית לה בתנאי בית דין: **מאי** איריא אלמנה אפי' ב"ע נמי. ואי משום דבעי למיתני סיפא דנמנעו מלהשביעה הוה ליה למיתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את אלמנה ומשני אלמנה איצטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב ולכך נקט רישא נמי באלמנה: **אלמנה** איצטריכא ליה. וא"ת אלמנה נמי תנינא בהכותב (כתובות דף פז.) הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג דבכתובות פ' אלמנה (דף נג:) אמרינן דגרושה נמי בעי מן מ"מ לא שמעינן מינה אלמנה דגרושה נהי דליכא חינא הויא לאחר זמנה אבל אלמנה אית בה תרתי דתוך זמנה ואיכא נמי חינא ועוד דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר אע"פ שכבר השמיענו במקום אחר כדאשכחן בריש ברכות (דף ג.) ובשאר דוכתי:

עין משפט נר מצוה

כ א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכט סעי' א:

כא ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צו סעי' א:

כב ה מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יט:

כג ו מיי' פ"א מהל' גירושין הל' עו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלג סעי' א:

כד ז מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' טז:

כה ח מיי' פי"ד מהלכות מלוה הל' א ופי"ז שם הלכה ב [ופי"ח מהל' אישות הי"ט] סמג עשין פד טוש"ע חו"מ סי' קח סעי' ג:

תוספות רי"ד

משנה שמו ושמה התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה כו' ולא שהיה מתכוין לשנות שמו בעת כתיבת הגט שאם לא יכירו שמו אין רשאים לכתוב לו גט כדתנן בגט פשוט כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן פי' שיכיר שם האיש ושם האשה וההכרה היא כדאמרי' התם כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו אלא כגון שנסע מא"י והלך למדינת הים ובא"י היו קורין אותו יוחנן ובמדינת הים החזיק שמו יוסף וכמו שהיה הוחזק כך כתבוהו ואע"פ שבא"י היו קורין לו יוחנן לא היו חוששים לכתוב יוסף הנקרא יוחנן אלא יוסף לבדו וכיון שהוא החזיק שמו במדינת הים יוסף ל' יום אין כאן משום שינה שמו ושמה שהרי שם זה היה החזיק לעצמו וכשהיה שולח גט זה לאשתו בא"י שהיו קורין אותו יוחנן היו צריכים עדים להעיד שאנו מכירין יוחנן בעלה של אשה זו והוא כתב זה הגט ונתנו לנו וזה שכתב יוסף מפני שבמדינת הים החזיק שמו יוסף והאשה נתרת בגט זה: התקין ר"ג וכו' פי' כשהיו כותבים יוסף בלבד ושלוחי' בא"י היו צריכים עדים להעיד שזהו יוחנן כמו שפירשנו ויש לחוש שמא ימותו העדים או ילכו להם למדינת הים ואח"כ יבא הבעל ממדינת הים ויערער ויאמר לא גרשתיה אני שהרי שמי יוחנן והם לא ידעו שבמדינת הים היו קורין לו יוסף ויוציא לעז על בניה מן השני לפיכך התקינו שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. ונ"ל שאין זה פתרון כמו שאנו עושים וכותבים בגט וכל שום וחניכה דאית לי שאם כך התקין לכתוב לא הועיל כלום. שאם כתב במדינת הים יוסף וחניכה דאית לי עדיין יכול לערער אם אין עדים שיכירוהו שיכול לומר אני לא כתבתי זה הגט שמה הועיל וכל שום דאית לי להוכיח כי זה כתבו שהרי שמו יוחנן ובגט כתוב יוסף לפי' נ"ל לפרש שכך התקין שיהו כותבים איש פלוני וכל שם שיש לו כלומר שיכתבו שני שמותיו ויכתבו כך יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתבו שני שמותיו אלא יוסף בלבד אשר היו קורין אותו במדינת הים ה"ל שינה שמו ופסול. ואע"פ שהעדים מעידים עליו ומכירין אותו הוא פסול מפני שיש בו שינוי השם שקורין לו בא"י ולא תקן שיכתבו בגט וכל שום שיש לו אלא שיכתבו כל שמותיו בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם היו לו ג' וד' שמות צריך להזכיר את כולן בפירוש ומפרש פתרון זה ממאי דאמרי' היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל וגירש את אשתו [ביהודה] בשמו שביהודה ואת אשתו בגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה ושם הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם שביהודה עמו אלמא שצריך לכתוב שני שמות פלוני הנקרא פלוני ואע"פ שביהודה מגרש את אשתו צריך לכתוב שם

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ו ע"ש], ב) [עיין תוס' לקמן לו. ד"ה והעדים], ג) [וע' תוס' ב"ב ה: ד"ה אע"ג], ד) [כתובות פז. ב"ב ה: לג.], ה) [קידושין נב.], ו) כפ"ח: עירה, ז) [לקמן לה.], ח) [לקמן לו.], ט) [לקמן לה.], י) [דף פז:], כ) [בערך חנך א], ל) נ"ל והה"ג. רפ"ח, מ) [פ"י ה"ז ע"ש לפנינו איתא קצת בשינוי אחר], נ) כתובות פא.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והלכתא כנחמני כו' דעל שם שרבה. וכערוך ערך אביי כתב בשם הגאונים דנחמני שמו והיה בר אחוה דרבה בר נחמני ותלמידיה וכיון דהוה שמיה נחמני בשם אבוה דרבה בר נחמני לא הוה קרי ליה בכל פעם נחמני (עיין ברמב"ם פרק ו מהל' ממרים) וסי' קורא ליה אביי בלשון ארמית כאדם שקורא אבי וסליק ליה אביי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וכל שום שיש לו וכו' ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרינן בגמרא. עי' יש"ש סי' טו כהעתקתו לשון ר"ת זה:

מוסף רש"י

והלל התקין פרוזבול. כדי שלא תשמט שביעית, שמוסר שטרותיו לבית דין שיגבו מן הלוה חובו כל זמן שיתבעו, דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש, שאינו תובעו כלום אלא הב"ד תובעו, שהפקירים הפקר והם יורדין לנכסיו (כתובות פט. וכעי"ז לעיל לב: וב"ב כו.).

תוספות רי"ד (המשך)

דבגליל כי יש לחוש שמא הלך אשתו ותנשא בגליל והוא ילך שם ויערער עליה ויאמר להם זה שמי ולא כתבתי לה אני זה הגט לכך צריך לכתוב שני השמות ואם לא כתב את שניהם אינה מגורשת ואע"פ שידענו בבירור כי הוא הוא שכתב לה מפני שהוא דומה לשינה שמו ופסול כיון שחסר אחד מן השמות שכך התקין ר"ג הזקן ולקמן נמי אמרי' שלחו מתם איך פלונית בת פלונית קבילת גיטא מיד רב אחא בר חיורא דמיתקרי אבא מרי אלמא בפירוש צריך לכתוב פלוני הנקרא פלוני ולא שיכתוב פלוני וכל שום דאית ליה. אמר רב [אשי] והוא דאיתחזק בתרי שמי פי' אם ידעו במדינת הים שיש לו שני שמות א' כאן וא' בא"י צריך לכתוב יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתב אלא יוסף פסול דה"ל שינה שמו אבל אם לא הוחזק להן ולא ידעו לו שם אחר אלא יוסף וכתבו יוסף ושלחו בארץ שהיו קורים לו יוחנן הגט כשר ע"י עדים המכירים כי הוא יוחנן כפי מה שפי' לעיל אין כאן משום שינה שמו אחרי שלא ידעו לו זה השם שלא התקין ר"ג אלא בשיודעים בבירור שיש לו שני שמות אבל אם לא ידעו ואיגלי מילתא שיש לו אינו נפסל בכך תניא כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל וגירש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו ואם יצא למקום אחר וגירש בא' מהן מגורשת והאמרת עד שיגרש בשמו שביהודה ושם דגליל עמו אלא לאו ש"מ הא דאתחזק הא דלא איתחזק ש"מ: ההוא דהוו קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה פי' כיון שהיו קורין לה בשני שמות צריך לכתוב את

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com